

II РОЗДІЛ

**ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНИХ І
ВИСОКОДУХОВНИХ ЛІДЕРІВ-УПРАВЛІНЦІВ
ЯК ОДИН З ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ**

УДК 371.3:159.9

*Т. В. Гура, І. В. Рінко
м. Харків, Україна*

**ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД В КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ У
МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ**

Постановка проблеми. На сьогоднішній день у вищій школі помітно зріс інтерес до проблеми формування лідерської позиції у майбутніх фахівців технічного профілю. Це обумовлюється низкою чинників, серед яких одним із визначальних є світова тенденція переходу від індустріальної моделі розвитку до інформаційної, що обумовлює зміни у цілях, змісті, і відповідно, у функціях та завданнях діяльності сучасного інженера. Ефективність інноваційної інженерної діяльності неможлива без фахівців, які мають сформовану лідерську позицію, яка, в свою чергу, обумовлює вимоги до особистості майбутнього інженера, стосовно прояву лідерських якостей в когнітивній, інтелектуальній сферах, а також в сфері ділового спілкування. Тому формування у майбутніх інженерів лідерської позиції є однією з важливих проблем. Основним, найбільш ефективним для формування лідерської позиції у майбутніх фахівців є впровадження в процес професійної підготовки в вищих навчальних закладах діяльнісного підходу.

Аналіз основних досліджень. Принцип діяльності у філософії було сформульовано ще античними мислителями. Але засновником діяльнісного підходу в психології був відомий психолог Л.С. Виготський, який зосереджував увагу на діяльності, як на загальному пояснювальному принципі. Його учень відомий психолог С.Л. Рубінштейн у своїх працях підкреслював, що діяльність – це не зовнішня дія, а позиція відносно людей та суспільства, яку людина

затверджує усією своєю сутністю, що проявляється і формується у діяльності. Послідовниця Л.С. Виготського відомий психолог Л.І. Божович запровадила нове поняття – внутрішня позиція особистості, яка є відображенням того об'єктивного стану, що займає особистість в системі доступних їй суспільних відносин. З огляду на наукові праці таких вчених педагогів та психологів, як В.І. Бондар, В.В. Давидов, О.Л. Леонтьєв, І.Я. Лернер, І.А. Зязюн, М.А. Скаткін, Г.П. Щедровитський, М.Д. Ярмаченко можна стверджувати, що діяльність – це процес активності суб'єкта, який відповідає мотиву; це дія, що відповідає тій чи іншій її меті. Метою та результатом діяльності є зміни самого суб'єкта, що полягають в оволодінні певними способами дій, формуванню внутрішньої позиції особистості і лідерської позиції майбутніх фахівців. О.С. Пономарьов разом з О.М. Касьяною зробили аналіз проблеми використання діяльнісного підходу в процесі підготовки майбутніх викладачів вищої школи, а саме при моделюванні ситуацій в освіті. В цих дослідженнях діяльність людини, зокрема, і майбутнього фахівця виступає необхідною умовою формування лідерської позиції особистості, її розвитку. Але є потреба пошуку та розробки нових методів і технологій активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, стимулювання у них справжнього інтересу не тільки до своєї майбутньої спеціальності, а й до процесу формування своєї лідерської позиції. Практична значущість цієї проблеми величезна, оскільки її вирішення дозволяє усунути наявні протиріччя між вимогами до інженера з сформованою лідерською позицією та його якостями; між зростаючими вимогами до методологій з формування лідерської позиції у майбутніх інженерів та відсутністю механізмів формування лідерської позиції у вищих технічних навчальних закладах. Актуальність цієї проблеми і зумовила тему нашої статті.

Основною метою статті є розгляд застосування діяльнісного підходу в контексті вивчення проблеми формування лідерської позиції майбутніх інженерів у процесі виховання і навчання у вищих технічних навчальних закладах. Проблема діяльнісного підходу розглядається з позиції філософії, психології та педагогіки.

Виклад основного матеріалу. З філософської точки зору діяльність визначається як «форма існування людського суспільства, як прояв активності суб'єкта, що виражається у доцільній зміні навколишнього світу, а також у перетворенні людиною самої себе» [1, с. 91].

Принцип діяльності у філософії було сформульовано ще Платоном, але у своєрідній формі. Він вважав що уособленням діяльнісного людського початку виступає Бог, що творить космос і світ речей. В

епоху Відродження з діяльністю і свободою, що досягається в її процесі, філософи пов'язували розуміння сутності людини. Марксистська філософія привнесла нове трактування сутності діяльності, вводячи поняття практики як основи існування і розвитку суспільства, а разом з ним і розвитку людського пізнання. Ми згодні з Пономарьовим О.С. який підкреслює, що найбільш характерною рисою діяльності філософи вважають її усвідомлений характер. Це означає, що діяльність включає мету, засіб її досягнення, результат і сам процес діяльності. Також Пономарьов О.С. відзначає, що з позицій філософії вважається, що джерело діяльності міститься у ній самій. Діяльність являє собою процес, що саморозгортається, в ході реалізації якого з'являються нові цілі й засоби, а досягнуті результати відкривають нові потреби людини і горизонти діяльності, спрямованої на їх задоволення. При цьому процес діяльності завжди протікає в системі конкретних природних і соціальних умов, які істотно впливають на сам цей процес, на його характер і зміст [2, С. 29–30].

В процесі діяльності змінюються не тільки цілі, засоби та результати діяльності, але і змінюється сама людина, її внутрішня позиція, зокрема, і лідерська позиція майбутніх фахівців.

Принцип діяльності лежить в основі діяльнісного підходу, що набув значного поширення у науковому пізнанні, зокрема в таких дисциплінах, як психологія, педагогіка та інші. Принцип діяльності лежить в основі діяльнісного підходу, що застосовується в педагогіці як основний спосіб формування лідерської позиції у майбутніх фахівців, зокрема і у майбутніх інженерів [2, с. 30].

З точки зору психології діяльність розглядається як «динамічна система взаємодій суб'єкта зі світом, у процесі яких відбувається виникнення і втілення в об'єкті психічного образу та реалізація опосередкованих ним відносин суб'єкта у предметній дійсності» [3, с. 84].

Засновником діяльнісного підходу є відомий психолог Л.С. Виготський. До загальних ідей психологічної теорії (культурно-історичної теорії) Л.С. Виготського як напряму діяльнісного підходу можна віднести наступні положення:

1. Розроблюючи проблему розвитку психіки, проблему походження свідомості, Л.С. Виготський вказував на важливу роль для психології аналізу практичної діяльності людей.

2. Свідомість Л.С. Виготський розглядав в тісному зв'язку з трудовою діяльністю.

3. Л.С. Виготським розроблені теоретичні положення про детермінацію психічних процесів (їх генезис та структура) трудовою

діяльністю людства. Ідея діяльнісної детермінації психіки охоплює всю творчість Л.С. Виготського.

4. Діяльнісна детермінація генезиса та структури людської психіки має опосередкований характер. В структурі і генезисі психічних функцій аналогічно структурі трудової діяльності присутній момент опосередкованості за допомогою знаряддя. В ролі провідників детермінації (психологічних знарядь) виступають продукти культурно-історичної діяльності людства – знакові, комунікаційні системи.

Ми повністю погоджуємося з поглядом Л.С. Виготського на те, що психічний розвиток людини здійснюється через його виховання та навчання як однієї з форм привласнення суспільно-історичних здібностей. Для людини присвоєння культури виступає не як умова, а як джерело розвитку. Л.С. Виготським було сформульовано основний закон розвитку вищих психічних функцій людини: «...будь-яка функція в культурному розвитку дитини з'являється на сцені двічі, в двох планах, спершу-соціальному, потім-психологічному, спершу між людьми, як категорія інтерпсихічна, потім всередині дитини, як категорія інтрапсихічна. Це відноситься однаково до довільної уваги, до логічної пам'яті, до утворення понять, до розвитку волі.» [4, с. 145]. З цієї цитати ми можемо зробити висновок, що індивідуальна психічна діяльність спочатку визначена в соціальному спілкуванні, у колективній діяльності.

5. Діяльнісна детермінація психіки передбачає наявність аналогії в структурі зовнішньої (трудої) діяльності і психологічних функцій (гіпотеза психологічних знарядь), тобто, згідно Л.С. Виготського, принципова схожість у структурі трудової діяльності і психічних процесів аналогій: «процеси праці – психічні процеси», «знаряддя труда – психологічні знаряддя».

Ми можемо зробити висновок, що Л.С. Виготський, будучи засновником діяльнісного підходу акцентував увагу на діяльності як на загальному пояснювальному принципі. Генезис та структура психічних функцій пояснювались ним з використанням категорії предметно-практичної діяльності (діяльності як надіндивідуальної категорії).

Ми вважаємо, що формування лідерської позиції у майбутніх фахівців, зокрема майбутніх інженерів також пояснюється використанням для формування лідерської позиції принципу діяльності. Так учень Л.С. Виготського відомий психолог С.Л. Рубінштейн пише: «...діяльність людини в цілому – це, насамперед, вплив, зміна дійсності; ... це не тільки вплив, зміна світу і породження цих чи інших об'єктів, але й суспільний акт чи відношення в специфічному сенсі

цього слова. Тому діяльність – це не зовнішнє діяння, а позиція по відношенню до людей, суспільства, яку людина всією своєю сутністю, в діяльності проявляє, формує і затверджує» [5, с. 350].

Послідовниця Л.С. Виготського відомий психолог Л.І. Божович запровадила нове поняття – внутрішня позиція особистості. Ми згодні з Л.І. Божович, що внутрішня позиція – це сукупність всіх відносин особистості у дійсності, яка склалася в певну систему. Внутрішня позиція формується на протязі життя та виховання особистості і є відображенням того об'єктивного положення, що займає особистість в системі доступних їй суспільних відносин [6, с. 10]. Підтримуючи твердження Л.І. Божович, що центральною ланкою у формуванні особистості є розвиток мотиваційної сфери людини, ми вважаємо, що внутрішня позиція особистості обумовлює лідерську позицію особистості. Готовність особистості виконувати роль лідера в певній системі, володіння особистості певними лідерськими якостями та здатність керувати – все це обумовлюється внутрішньою позицією особистості. Внутрішня позиція особистості відображає не тільки об'єктивне становище особистості в житті, але й її ставлення до цього становища, характер її потреб, мотивів, прагнень. Від характеру мотивації діяльності значною мірою залежить наполегливість у її виконанні, а отже, успіх у досягненні мети. Мотиви та цілі діяльності залежать від суспільних умов життя людини і рівня її індивідуального особистісного розвитку.

Становлення особистості розглядається Л.І. Божович як набуття індивідом свободи, як перетворення його в суб'єкта своєї життєдіяльності. «Шлях формування особистості дитини полягає в поступовому звільненні її від безпосереднього впливу навколишнього середовища та перетворення її в активного перетворювача і цього середовища, і своєї власної особистості» [7, с. 15]. Л.І. Божович підкреслює, що для особистості стає характерною активна, а не реактивна форма поведінки. Формування лідерської позиції майбутніх фахівців, майбутніх інженерів ми розглядаємо як набуття індивідом свободи, як перетворення його в суб'єкта своєї життєдіяльності. Тому доречно дати таке визначення лідерської позиції. Лідерська позиція – це сукупність усіх відносин особистості до дійсності, що склалася в певну систему групових взаємовідносин. При цьому особистість людини поступово звільняється від безпосереднього впливу навколишнього середовища, що дозволяє людині свідомо змінювати як середовище, так і саму себе, набуваючи лідерських якостей, насамперед: когнітивних, інтелектуальних, комунікативних та морально-вольових. Виходячи з поняття

особистості, як вищої інтерактивної системи, нерозривної цілісності, варто зазначити, що лідерська позиція потребує цілісного підходу до свого розгляду. Вона не може зводитися до набору окремих якостей та ознак, і повинна розглядатися в аспекті особистості в цілому. Лідерська позиція проявляється через лідерську поведінку та діяльність. Вона обумовлюється системою цінностей, ідеалів, відображаючи характер потреб, мотивів і переконань особистості.

Пономарьов О.С. відзначає, що з позиції психології діяльність насамперед використовується як пояснювальний принцип при вивченні психології особистості та різних сфер психічної реальності наприклад, психології пізнавальних процесів, мотивацій, волі, емоцій, а також внутрішньо-групових процесів, в тому числі таких як лідерство. Крім того, діяльність виступає одним з принципів побудови різних галузей психології. Серед них відзначимо насамперед інженерну психологію, а також психологію праці й управління [2, с. 31]. Ми повністю поділяємо думку Пономарьова О.С. і відзначаємо, що з точки зору психології дальність використовується як пояснювальний принцип при дослідженні питань формування лідерської позиції у майбутніх фахівців, зокрема майбутніх інженерів.

З педагогічної точки зору діяльність визначається як спосіб буття людини у зовнішньому світі, як її здатність вносити зміни до дійсності [8].

З огляду на наукові праці відомих вчених-педагогів, зокрема наукову спадщину І.А. Зязюна можна стверджувати, що діяльність – це процес активності суб'єкта, який відповідає мотиву; дія, що відповідає тій чи іншій її меті, та операція, яка відповідає умовам, у яких вона здійснюється. Метою та результатом діяльності є зміни самого суб'єкта, що полягають в оволодінні певними способами дії. Діяльність є укрупненим утворенням і включає систему актів, які виконує суб'єкт для досягнення кінцевої мети [2, с. 31].

Як доречно зазначив І.А. Зязюн в хрестоматії «Педагогічна майстерність»: «Діяльнісний підхід у визначенні логіки навчання й контролю за професійною готовністю майбутнього фахівця проявляється через особистісний розвиток, який забезпечується позицією не стороннього спостерігача, а творця, того, хто розв'язує фахові завдання, моделює професійні ситуації. Ця квазіпрофесійна діяльність дає змогу аналізувати й оцінювати вихідні установки, потреби, орієнтації майбутніх фахівців, що впливають на стратегію їхньої поведінки в ситуаціях реальної професійної взаємодії» [9, с. 4]. Це визначення по-

вністю відображає наше бачення визначальної ролі діяльнісного підходу у формуванні лідерської позиції у майбутніх інженерів під час навчально-виховного процесу у вищих технічних навчальних закладах.

І.А. Зязюн підкреслює, що «основним виховним засобом була, є і залишається праця, в якій кожен вихованець послідовно й систематично набуває розумового, естетичного, практичного досвіду...» [9, с. 598]. Це міркування співзвучно ствердженню О.С. Пономарьова, що «діяльність людини виступає необхідною умовою її розвитку, в процесі якого набувається життєвий досвід, пізнається навколишня дійсність, засвоюються знання, виробляються уміння і навички. Отже, завдяки цьому розвивається і сама діяльність. Одночасно в ході діяльності розвиваються психічні процеси, формуються інтелектуальні, емоційні та вольові якості особистості, її здібності та характер. Відтак, саме навчально-пізнавальна діяльність студентів виявляється основним способом та інструментом оволодіння знаннями, уміннями, навичками, досвідом професійної діяльності» [2, с. 32]. Ці думки І.А. Зязюна та О.С. Пономарьова повністю відображають наше бачення стосовно особливого значення діяльності у формуванні лідерської позиції майбутніх інженерів. Особливе значення у формуванні лідерської позиції у студентів вищої технічної школи набуває їх включення у різні види діяльності та активізація цієї діяльності. Це вимагає від педагогів пошуку та розробки нових методів і технологій виховання майбутніх фахівців, активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, стимулювання у них справжнього інтересу до формування лідерської позиції, до розвитку лідерських якостей.

Висновки. На підставі вище викладеного матеріалу варто зазначити наступне:

1. Аналіз досліджень філософської та психолого-педагогічної літератури вказує на те, що питання застосування діяльнісного підходу в контексті вивчення проблеми формування лідерської позиції майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки у технічних університетах не достатньо розроблені, а тому потребують подальшого вивчення, розробки, вдосконалення, зокрема, залучення різноманітних видів діяльності, активізації цієї діяльності як необхідного елементу під час навчально-виховного процесу в технічних університетах.

2. Лідерська позиція майбутнього інженера визначається як сукупність усіх відносин особистості до дійсності, що склалася в певну систему групових взаємовідносин, при цьому особистість поступово звільнюється від безпосереднього впливу навколишнього середо-

вища, що дозволяє людині свідомо змінювати як середовище, так і саму себе, набуваючи лідерських якостей, насамперед: когнітивних, інтелектуальних, комунікативних та морально-вольових. Лідерська позиція потребує цілісного підходу до її розгляду. Вона не може зводитися до набору окремих якостей та ознак, і повинна розглядатися в аспекті особистості в цілому. Лідерська позиція проявляється через лідерську поведінку та діяльність. Вона обумовлюється системою цінностей, ідеалів, відображаючи характер потреб, мотивів і переконань особистості.

3. Принцип діяльності лежить в основі діяльнісного підходу, що набує значного поширення у науковому пізнанні. Він застосовується як основний спосіб формування лідерської позиції у майбутніх фахівців, зокрема, у майбутніх інженерів.

4. Діяльність використовується як пояснювальний принцип при вивченні психології особистості та різних сфер психічної реальності, зокрема внутрішньо-групових процесів, в тому числі таких як лідерство. Діяльність виступає одним з принципів побудови різних галузей психології: інженерна психологія та психологія праці й управління. Діяльність використовується як пояснювальний принцип при дослідженні питань формування лідерської позиції у майбутніх фахівців, зокрема майбутніх інженерів. Діяльність майбутнього фахівця виступає необхідною умовою його розвитку, в процесі якого набувається життєвий досвід, пізнається навколишня дійсність, засвоюються знання, виробляються уміння і навички, розвиваються психічні процеси, формуються когнітивні, інтелектуальні, комунікативні, емоційні та морально-вольові якості особистості, її здібності та характер. Особливе значення у формуванні лідерської позиції у студентів вищої технічної навчальної школи набуває їх включення у різні види діяльності та активізація цієї діяльності.

Перспективою подальших досліджень є впровадження діяльнісного підходу в процес підготовки майбутніх фахівців в умовах технічного університету.

Список літератури: 1. Краткий философский словарь / под. ред. А.П. Алексеева. – Изд-е 2-е. – М.: Проспект, 2001. – 496 с. 2. Пономарьов О.С. Моделирование діяльності фахівця: підручник / О.С. Пономарьов, О.М. Касьянова. – Харків: Видавництво ФОП Тагаєв П.О., 2011. – 236 с. 3. Краткий психологический словарь / сост. Л.А. Карпенко; под. общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – М.: Политиздат, 1985, – 431 с. 4. Выготский Л.С. Собрание сочинений в 6 т.: Т. 3: Проблемы развития

психики./ под. ред. А.М. Матюшкина. – М.: Педагогика, 1983. – 368 с.
 5. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии – СПб: Издательство «Питер», 2000 – 712 с.
 6. Божович Л.И., Морозова Н.Г., Славина Л.С. Развитие мотивов учения у советских школьников // Известия АПН РСФСР, 1951. – Вып. 36.
 7. Божович Л.И. Проблемы формирования личности: Избранные психологические труды / Под ред. Д.И. Фельдштейна; – 3-е изд. – М.: Московский психолого-социальный институт, Воронеж: НПО «МОДЭК», 2001. – 352 с.
 8. Психолого-педагогический словарь для учителей и руководителей общеобразовательных учреждений: для учителей и руководителей общеобразовательных учреждений / авт.-сост. В. А. Мищериков. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 540 с.
 9. Педагогічна майстерність: Хрестоматія: навч. посіб. / Упоряд. І.А. Зязюн, Н.Г. Базилевич, Т.Г. Дмитренко та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища школа, 2006. – 606 с.

Bibliography (transliterated): 1. Kratkij filosofskij slovar' / pod. red. A.P. Alekseeva. – Izd-e 2-e. – M.: Prospekt, 2001. – 496 s.
 2. Ponomar'ov O.S. Modeliuvannia diial'nosti fakhivtsia: pidruchnyk / O. S. Ponomar'ov, O.M. Kas'ianova. – Kharkiv: Vydavnytstvo FOP Tahaiev P.O., 2011. – 236 s.
 3. Kratkij psihologicheskij slovar' / sost. L.A. Karpenko; pod. obshh. red. A.V. Petrovskogo, M.G. Jaroshevskogo. – M.: Politizdat, 1985, - 431 s.
 4. Vygotskij L. S. Sobranie sochinenij v 6 t.: T. 3: Problemy razvitija psihiki./ pod. red. A.M. Matjushkina. – M.: Pedagogika, 1983. – 368 s.
 5. Rubinshtejn S.L. Osnovy obshhej psihologii - SPb: Izdatel'stvo «Piter», 2000 - 712 s.
 6. Bozhovich L.I., Morozova N.G., Slavina L.S. Razvitie motivov uchenija u sovetских shkol'nikov // Izvestija APN RSFSR, 1951. – Vyp. 36.
 7. Bozhovich L.I. Problemy formirovanija lichnosti: Izbrannye psihologicheskie trudy / Pod red. D. I. Fel'dshtejna; – 3-e izd. – M.: Moskovskij psihologo-social'nyj institut, Voronezh: NPO «MODJeK», 2001. – 352 s.
 8. Psihologo-pedagogicheskij slovar' dlja uchitelej i rukovoditelej obshheobrazovatel'nyh uchrezhdenij: dlja uchitelej i rukovoditelej obshheobrazovatel'nyh uchrezhdenij / avt.-sost. V. A. Mizherikov. – Rostov-na-Donu: Feniks, 1998. – 540 s.
 9. Pedagogichna majsternist': Khrestomatija: navch. posib. / Uporiad. I.A. Ziaziun, N.H. Bazylevych, T.H. Dmytrenko ta in.; Za red. I.A. Ziaziuna. – K.: Vyscha shkola, 2006. – 606 s.

T. B. Gura, I. B. Pinko

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД В КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ У МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

У статті на основі аналізу філософської, психологічної та педагогічної літератури розглядаються принцип діяльності і діяльнісний підхід. Основна увага в дослідженні зосереджена на застосуванні дія-

льнісного підходу як основного при формуванні лідерської позиції у майбутніх інженерів в навчально-виховному процесі у вищих технічних навчальних закладах. Проблема діяльнісного підходу розглядається з позиції філософії, психології та педагогіки. У статті визначено поняття «лідерська позиція майбутніх інженерів».

Ключові слова: принцип діяльності, діяльнісний підхід, лідерська позиція, лідерські якості, формування лідерської позиції, підготовка майбутніх інженерів.

T. B. Gura, I. B. Penko

ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫЙ ПОДХОД В КОНТЕКСТЕ ИЗУЧЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИДЕРСКОЙ ПОЗИЦИИ У БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ

В статье на основе анализа философской, психологической и педагогической литературы рассматривается принцип деятельности и деятельностный подход. Основное внимание в исследовании направлено на применение деятельностного подхода как основного при формировании лидерской позиции у будущих инженеров в учебно-воспитательном процессе в высших технических учебных заведениях. Проблема деятельностного подхода рассматривается с позиции философии, психологии и педагогики. В статье дано определение «лидерская позиция будущих инженеров».

Ключевые слова: принцип деятельности, деятельностный подход, лидерская позиция, лидерские качества, формирование лидерской позиции, подготовка будущих инженеров.

T. Gura, I. Ripko

ACTIVITY APPROACH IN THE CONTEXT STUDY OF THE PROBLEMS OF FORMATION LEADERSHIP POSITIONS AT THE FUTURE ENGINEERS

The article based on the analysis of the philosophical, psychological and pedagogical literature examines the principle of activities and the activity approach. The focus of the study is aimed at the application of the activity approach as the principal formation for leadership positions at the future engineers in the educational process in the higher

technical educational institutions. The problem is considered on the basis of the philosophical aspect of the activity approach, the psychological aspects of pedagogical aspects. The article defines leadership position for future engineers.

Keywords: principle of activity, activity approach, leadership position, leadership skills, forming leadership position, training of future engineers.

Стаття надійшла до редакції 13.04.2016